MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tas-16 ta' Dicembru, 2004

Rikors Numru. 8/2004/1

I.T.C. LIMITED

vs

AVUKAT ĠENERALI, il-Bord tal-Appell dwar il-Kuntratti Pubbliċi, u d-Direttur tal-Kuntratti

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors imressaq fl-24 ta’ Frar, 2004, li bih il-kumpannija I.T.C. Ltd. li bih ippremettiet;

Illi l-esponenti kienu tefgħu offerta għall-kuntratt għal hekk imsejħa ‘EU Accession Celebration – Tender for the design, organization and management of a quality national event on the eve of May 1, 2004’ li ħareġ b’sejħa għall-offerti għall-pubbliku;

Illi fil-proċess ta' aġġudikazzjoni tal-istess sejħa għall-offerti ġie deċiż mid-direttur tal-kuntratti u iżjed senjatament mill-kumitat tal-kuntratti wara li l-istess ħadu parir mill-'Adjudicating Board' tal-Ministeru għaż-Żgħażagħ u Kultura li l-kuntratt ma jingħatax lir-rikorrenti imma minflok jingħata lill-konsorzju magħruf bħala Welcome Europe li wkoll kien ipparteċipa f'dik is-sejħa għall-offerti billi tefa' l-offerta tiegħu;

Illi fil-5 ta' Frar, 2004 l-esponent ippreżenta avviż ta' oġġezzjoni kontra tali deċiżjoni kif previst mir-regolamenti applikabbli, liema ittra qegħda tiġi hawn esebita u markata document A, u sussegwentement, fit-terminu stabbilit mir-regolamenti, ippreżenta l-ittra motivata ta' oġġezzjoni għall-istess kopja ta' liema hi hawn eżebita u markata document B;

Illi fis-16 ta' Frar, 2004, Lou Bondi għall-konsorzju Welcome Europe irrisponda bl-ittra hawn esebita u markata document C; wara din l-ittra sar ir-rapport analitiku mir-rappresentant tad-Direttur tal-Kuntratti li qiegħed jiġi hawn esebit u markat Dokument D;

Fid-19 ta' Frar, 2004, il-Bord tal-Appell dwar il-Kuntratti Publiċi sejħa laqgħa biex jiddiskuti dan l-appell, liema laqgħa damet sejra, salv xi interruzzjoni, mid-disa' ta' fil-għodu sad-disa' ta' fil-għaxija. Dina kienet l-unika laqgħa li żamm dan il-Bord fil-każ. Fil-bidu tal-laqgħa l-appellanti talbu li l-bord jordna l-esibizzjoni ta' diversi dokumenti. Fost id-dokumenti li intalbgħu li jiġu esibiti mill-appellanti kien hemm r-rapport li kien ġie imħejji mill-Adjudicating Board dwar l-offerti mitfugħa f'dina l-ġara, kif ukoll l-offerti mitfugħa mid-diversi parteċipanti fil-ġara. Il-Bord ta' l-Appell naqas li jordna li l-istess dokumenti u d-dokumenti l-oħra kollha li r-rikorrenti talbu li jiġu prodotti fir-rigward tal-każ tagħhom, li dawn jiġu prodotti. Għajr għall-siltiet żgħar ħafna mir-rapport tal-'Adjudicating Board' d-dokumenti mitluba mill-appellanti baqgħu ma ġewx esibiti quddiem il-Bord tal-appell. B'dan il-mod l-esponenti ġew imċaħħda milli jkollhom smiegħ xieraq quddiem l-istess Bord tal-Appell billi ġew privati mill-possibilita' li jipproduċu

jew iġiegħelu li jiġu prodotti quddiem l-istess bord dokumenti li kienu determinanti għall-smiegħ tal-każ tagħhom b'mod xieraq;

Illi b'konsegwenza ta' dawn il-proċeduri ġew vjolati fil-konfront tar-rikorrenti d-dritt tagħhom għall-smiegħ xieraq fid-determinazzjoni tad-drittijiet tagħhom fir-rigward tal-istess fuq imsemmija ġara għall-appalt fuq riferit u b'dan il-mod ġew miksura fil-konfront tagħhom l-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta kif ukoll l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet Fondamentali tal-Bniedem, l-ewwel skeda tal-Kapitolu 319;

Għaldaqstant l-esponent fil-waqt li jġibu l-premess għaf-formali konjizzjoni ta' dina l-Onorabbli Qorti jitolbu bir-rispett li dina l-Qorti jogħġobha tiddikjara u tiddeċiedi li bil-proċeduri quddiem il-Bord tal-Appell dwar il-Kuntratti Publiċi fuq riferiti, u iżjed senjatament bir-rfijut tal-Bord li tippermetti l-esibizzjoni u eżami tad-dokumenti minnhom mitluba, d-dritt tagħhom għall-smiegħ xieraq fid-determinazzjoni tad-drittijiet tagħhom fir-rigward tal-istess fuq imsemmija ġara għall-appalt fuq riferit ġie miksur u dan fis-sens tal-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta kif ukoll l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet Fondamentali tal-Bniedem, l-ewwel skeda tal-Kapitolu 319 u b'hekk tipprovdilhom dawk ir-rimedji xierqa u opportuni biex tagħmel tajjeb għall-dina il-lezzjoni.

Rat li l-kumpannija rikorrenti talbet li din il-Qorti tiddikjara u tiddeċiedi li bil-proċeduri miżmuma quddiem il-Bord tal-Appelli dwar il-Kuntratti Pubbliċi, u iżjed bir-rifjut ta' dak il-Bord li jħalli li ssir l-esibizzjoni u l-eżami ta' dokumenti mitluba mill-istess kumpannija rikorrenti, ġie miksur id-dritt tagħha għal smigħ xieraq fid-determinazzjoni tad-dritt tagħha dwar il-gara tal-appalt għall-finijiet tal-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet Fondamentali tal-Bniedem, l-Ewwel Skeda tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta u biex din il-Qorti tagħtiha r-rimedji xierqa u opportuni biex tagħmel tajjeb għall-dina l-leżjoni;

Rat is-sitt (6) dokumenti mehmuża mal-imsemmi Rikors;

Rat id-Degriet tagħha tas-26 ta’ Frar, 2004, li bih appuntat ir-Rikors għas-smigħ għall-4 ta’ Marzu, 2004;

Rat it-Tweġiba mressqa fit-2 ta’ Marzu, 2004, li biha l-intimati Avukat Ġenerali u Direttur tal-Kuntratti eċċepew;

Preliminarjament

1. Illi l-Avukat Ġenerali m’huwiex il-leġittimu kontradittur għall-azzjoni stante illi dan m’huwiex il-każ illi r-rikorrent ma tistax tirrovolġi talbiet tagħha kontra xi Dipartiment wieħed jew iżjed tal-Gvern;

2. Illi l-Bord tal-Appell dwar il-Kuntratti m’huwiex azzjonabbli bħala korp morali u ma għandu ebda personalita ġuridika indipendenti mill-membri tiegħu u ma jistax ikun konvenut f’din il-kawża bħala Bord;

3. Illi l-Bord tal-Appelli dwar il-Kuntratti in kwantu jeżerċita funzjoni ġudikanti, dejjem fil-limiti tal-kompetenza tiegħu, in forza ta’ Liġi m’huwiex azzjonabli;

4. Illi fi kwalunkwe każ huwa indikat illi dina l-Qorti tiddeklina milli teżerċita l-funzjonijiet tagħha taħt l-artikoli 46 tal-Kostituzzjoni u 4 tal-Kap 319 stante l-eżistenza ta’ mezzi oħra ta’ rimedju u senjatament il-fakolta’ ta’ reviżjoni ġudizzjarja tad-deċiżjoni tal-Bord b’ċitazzjoni in kontradittorju tal-kontroparti, jekk huwa allegat illi dik id-deċiżjoni kienet tikkostitwixxi ksur tal-Liġi.

Fil-meritu

5. Illi l-azzjoni odjerna hija infondata fil-fatt u fid-dritt stante illi filwaqt illi hija bażata fuq allegat ksur tad-dritt għas-smiegħ xieraq fid-determinazzjoni ta’ drittijiet jew obbligi ċivili (Art 39 kost, Art 6 ECHR), il-fatti tal-każ, u partikolarment il-proċeduri ta’ aġġudikazzjoni ta’ offerti, ma jippreżentaw ebda apparenza ta’ xi proċess illi jiddetermina drittijiet jew obbligi ċivili;

6. Subordinatament u mingħajr preġudizzju għall-premess, illi l-miżuri li ħa l-Bord tal-Appelli għall-protezzjoni tas-segrieti kummerċjali u biex ma jsirx abbuż mill-proċeduri li saru quddiemu għall-iskop illi tiġi svelata b'kapriċċ l-istrateġija kummerċjali ta' kompetitur kienu miżuri neċessarji u proporzjonati intiżi għall-protezzjoni ta' drittijiet liema miżuri ma ippreġudikawx id-dritt għal smiegħ xieraq li setgħa talvolta eżista;

7. Illi, subordinatament u mingħajr preġudizzju għall-premess, l-azzjoni odjerna hija infondata fil-fatt u fid-dritt u għandha tiġi respinta bl-ispejjeż.

Rat il-verbal tas-smigħ tal-4 ta' Marzu, 2004, fejn ġie deċiż li l-ewwel issir it-trattazzjoni tar-raba' eċċezzjoni tal-intimati;

Rat is-Sentenza tagħha tal-15 ta' April, 2004[1], li biha u għar-raġunijiet hemm imfissrin, ċaħdet ir-raba' eċċezzjoni tal-intimati, u iddikjarat li kienet sejra tagħżel li teżerċita l-ġurisdizzjoni tagħha biex tisma'l-ilment tal-kumpannija rikorrenti;

Semgħet il-provi tal-partijiet fil-mertu;

Rat id-dokumenti mressqin mill-partijiet, magħduda magħhom it-traskrizzjoni tal-proċeduri tas-smigħ quddiem il-Bord tal-Appell dwar il-Kuntratti Pubbliċi;

Rat id-degriet tagħha tat-2 ta' Ġunju, 2004, li bih u fuq talba tal-avukati tal-partijiet, ordnat li t-trattazzjoni tal-għeluq issir bil-mezz ta' noti ta' sottomissjonijiet;

Rat illi l-ebda waħda mill-partijiet ma ressqet noti bis-sottomissjonijiet tagħha fiż-żmien mogħti lilha, u sallum lanqas talbet li l-Qorti tieqaf milli tgħaddi għas-sentenza. Għalkemm il-Qorti tgħid mingħajr tlaqliq li xejn ma tapprova tali nuqqas tal-partijiet, hija sejra twettaq id-dmir

[1] Paġġ. 154-164 tal-proċess

tagħha u tgħaddi għall-għoti tas-sentenza fuq l-atti proċesswali;

Rat l-atti kollha tar-Rikors;

Rat id-Degriet tagħha tat-2 ta' Ġunju, 2004, li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi b'din l-azzjoni, l-kumpannija rikorrenti qegħda tgħid li l-intimati kisrulha l-jedd fondamentali ta' smigħ xieraq fi proċeduri ta' appell li saru wara li saret sejħa għal offerti għall-pubbliku dwar attivita' ta' ċelebrazzjonijiet fl-okkażjoni tas-sħubija ta' Malta fl-Unjoni Ewropeja. Il-kumpannija rikorrenti kienet tefgħet offerta, iżda l-għażla marret fuq organiżżazzjoni oħra li ikkonkorriet ukoll. Il-kumpannija rikorrenti ressqet avviż ta' oġġezzjoni dwar l-għażla li saret u nżammet laqgħa mill-Bord tal-Appell dwar il-Kuntratti Pubbliċi biex jiħi trattat l-appell tagħha. Il-kumpannija rikorrenti tgħid li r-rapport tal-Bord tal-Għażla li bis-saħħa tiegħu kienu ġew mistħarrġa l-offerti mressqa ma kienx tħalla jitressaq mill-Bord tal-Appell imsemmi ħlief għal xi siltiet minnu. Minħabba f'hekk, l-kumpannija rikorrenti tgħid li ma kellhiex smigħ xieraq fid-determinazzjoni ta' dritt tagħha dwar il-gara għall-appalt tal-imsemmija ċelebrazzjonijiet;

Illi, għal din l-azzjoni, l-intimati laqgħu b'għadd ta' eċċezzjonijiet kemm ta' xejra preliminari u oħrajn fil-mertu. F'tal-ewwel, jingħad li l-Avukat Ġenerali m'huwiex il-kontradittur leġittimu, u li l-Bord tal-Appell intimat m'huwiex azzjonabbli għaliex m'huwiex persuna ġuridika indipendenti u, fil-qadi tal-"funzjoni ġudikanti" tiegħu m'huwiex sindakabbli. Jgħidu wkoll li, billi l-kumpannija rikorrenti kellha meżżi oħrajn ta' rimedju għad-dispożizzjoni tagħha, din il-Qorti jmissha tieqaf milli twettaq is-setgħat tagħha kostituzzjonali (jew konvenzjonali). Fil-mertu, l-intimati jgħidu li l-azzjoni m'hijiex mistħoqqa għaliex il-proċess tal-appell ma jirrappreżenta l-ebda xbieha ta' proċess li jiddetermina

drittijiet jew obbligi ċivili, u li l-miżuri li ħa l-Bord tal-Appell kienu f'posthom u maħsuba biex iħarsu s-"sigrieti kummerċjali" tal-konkorrent kompetitur tal-istess kumpannija rikorrenti fil-gara;

Illi ġie mfisser mill-intimati waqt is-smigħ tal-4 ta' Marzu, 2004, li r-rimedju alternativ li huma jgħidu li kellha l-kumpannija rikorrenti kien dak ta' azzjoni quddiem Qorti kif maħsub u mfisser fir-Regolament numru Tmintax (18) tad-Disa' Skeda tal-Avviż Legali 70 tal-1996;

Illi jixraq li, qabel ma jiġu mistħarrġin l-aspetti legali tal-każ, jissemmew xi fatti li jirrigwardaw il-każ u li joħorġu mill-atti tal-kawża. Il-Ministeru taż-Żgħażagħ u l-Arti ħareġ sejħa għall-offerti dwar it-tnedija ta' attivitajiet biex jiġi ċelebrat id-dħul ta' Malta fl-Unjoni Ewropeja[2]. Bord tal-Għażla fi ħdan l-istess Ministeru wasal għall-fehma li jirrakkomanda li l-offerta tal-konsorjzu *Welcomeurope* kellha tiġi magħżula minn fost l-offerti kollha[3]. Fit-3 ta' Frar, 2004, il-Kumitat Ġenerali tal-Kuntratti qabel mar-rakkomandazzjoni tal-Bord tal-Għażla. Il-kumpannija rikorrenti ressqet avviż ta' oġġezzjoni għall-imsemmija deċiżjoni fil-5 ta' Frar, 2004[4], għar-raġunijiet imsemmija, flimkien mal-ħlas ta' depożitu ta' Lm 200[5]. Fit-13 ta' Frar, 2004[6], ir-rikorrenti ressqet ittra ta' oġġezzjoni motivata. Il-konsorzju magħżul ressaq ir-replika tiegħu fis-16 ta' Frar[7];

Illi fid-19 ta' Frar, 2004[8], sar smigħ pubbliku tal-oġġezzjoni mressqa mill-kumpannija rikorrenti mill-Bord intimat. Ir-rikors preżenti tressaq fl-24 ta' Frar, 2004. Il-Bord tal-Appelli ta d-deċiżjoni tiegħu fis-27 ta' Frar, 2004[9], fis-sens li ikkonferma d-deċiżjoni meħuda mill-Bord tal-Għażla;

Illi dwar il-konsiderazzjonijiet legali marbutin mal-każ, il-Qorti sejra l-ewwel tqis l-eċċezzjonijiet ta' xejra preliminari, u mbagħad, tgħaddi biex tqis il-każ fil-mertu;

---

[2] Paġġ. 16 sa 44 tal-proċess
[3] Estratt tar-rapport f'paġ. 15 tal-proċess
[4] Dok f'paġ. 13 u Dok "DK", f'paġ 172 tal-proċess
[5] Riċevuta f'paġġ. 14 u 173 tal-proċess
[6] Dok f'paġġ. 9 sa 12 u Dok "DK1", f'paġġ. 174-7 tal-proċess
[7] Dok f'paġ. 8 u Dok "DK2", f'paġ. 178 tal-proċess
[8] Paġġ. 227 sa 684 tal-proċess
[9] Dok "ITC1", f'paġġ. 52 sa 66 tal-proċess

Illi **għar-rigward tal-eċċezzjoni li l-Avukat Ġenerali m'huwiex il-leġittimu kontradittur**, jidher li din qegħda tissejjes fuq il-fatt li l-intimat iqis li r-rikorrenti setgħet mexxiet l-ilment tagħha kontra dipartiment wieħed jew aktar tal-Gvern. L-intimati jidher li qegħdin jistrieħu fuq dak li jipprovdi l-artikolu 181B tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta. F'din il-kawża, ix-xilja tal-kumpannija rikorrenti tirrigwarda għamil jew aġir tal-Bord intimat, imma huwa stabilit l-liġi trid li jkun l-Avukat Ġenerali li jirrappreżenta lill-Gvern f'dawk l-azzjonijiet ġudizzjarji li minħabba n-natura tagħhom ma jkunux jistgħu jiġu diretti kontra wieħed jew aktar mill-kapijiet tad-dipartimenti l-oħra tal-Gvern[10]. Matul iż-żmien ġie stabilit li meta jitressqu azzjonijiet li jallegaw ksur ta' dritt fondamentali mwettaq minn xi qorti jew tribunal, magħdud magħhom tribunal amministrattiv, huwa sewwasew l-Avukat Ġenerali l-persuna li jirrappreżenta tali enti ġudizzjarju[11], u dan minkejja li la kien hu personalment l-awtur tal-allegat ksur[12] u wkoll lanqas se' jkun hu li jagħmel tajjeb għar-rimedju li l-parti rikorrenti tingħata f'każ li jirriżulta li tassew kien seħħ ksur ta' jedd fondamentali tagħha;

Illi l-Qorti tqis li hemm raġuni oħra għaliex għandha tiċħad l-eċċezzjoni taħt eżami. Din ir-raġuni toħroġ mil-liġi sussidjarja nnifisha li taħtha u bis-saħħa tagħha l-Bord intimat twaqqaf u ħadem. Fl-imsemmija liġi hemm dispożizzjoni[13] li tgħid li wara l-1 ta' Mejju, 2004, hija ma kinitx se tibqa' fis-seħħ u kienet qegħda tiġi mħassra b'effett minn dik id-data. Dan ifisser li l-istess Bord intimat ma jibqax jeżisti aktar wara dik id-data. Dan jingħad għalkemm l-istess regolament jipprovdi li <u>proċeduri</u> mibdija qabel l-1 ta' Jannar, 2004, jibqgħu jitqiesu regolati bl-imsemmija liġi sakemm jintemmu. Il-proċeduri tal-gara f'din il-kawża nbdew wara l-ewwel ta' Jannar, 2004. Il-*lacuna* li allura sseħħ bis-saħħa ta' din iċ-ċirkostanza twassal biex għall-finijiet ta' ġudizzju sħiħ, l-intimat Avukat

[10] Art. 181B(2) tal-Kap 12
[11] P.A. Kost **14.3.2002** fil-kawża fl-ismijiet ***George Xuereb vs Reġistratur tal-Qrati et*** konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali f'dan ir-rigward b'sentenza mogħtija fit-**8.11.2004**
[12] Kost. **6.8.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Joseph M Vella et vs Il-Kummissarju tal-Pulizija et***
[13] Reg. 18(1) A.L. 70 tal-1996, kif emendat

Ġenerali joħroġ bħala l-persuna li fih jinġabar l-interess ġuridiku li jikkuntrasta l-azzjoni tal-kumpannija rikorrenti;

Illi għalhekk, il-Qorti ma jidhrilhiex li din l-eċċezzjoni hija mistħoqqa u mhix sejra tilqagħha;

Illi **għar-rigward tal-eċċezzjoni li l-Bord intimat m'huwiex azzjonabbli bħala korp morali**, jingħad minnufih li l-intimati ma taw l-ebda tifsira għal din l-eċċezzjoni. Hija ħaġa ċerta li l-Bord huwa kostitwit bis-saħħa ta' liġi u l-istess liġi tagħmilha ċara li d-deċiżjonijiet jew rakkomandazzjonijiet li jagħmel ikunu kolleġġjali u jorbtu dwar il-gara tal-appalt li jkun, ukoll jekk ma jkunux unanimi. Minn dan, il-Qorti tasal għall-fehma li ma kien qatt maħsub li, dwar l-għamil tiegħu, il-Bord intimat ma kienx miżmum li jwieġeb kollettivament għal xi ilment, biex minfloku jitħarrku l-komponenti individwali tiegħu;

Illi, fin-nuqqas ta' argumenti aktar sodi u tajba min-naħa tal-intimati, din l-eċċezzjoni wkoll ma tistax tintlaqa';

Illi **għar-rigward tal-eċċezzjoni li l-Bord intimat m'huwiex azzjonabbli dwar il-funzjonijiet ġudikattivi tiegħu**, il-Qorti tgħid biss li s-setgħa ta' din il-Qorti fil-kompetenza kostituzzjonali tagħha li tistħarreġ ilmenti ta' allegat ksur ta' jeddijiet fondamentali mħarsa mill-Kostituzzjoni jew mill-Konvenzjoni testendi wkoll saħansitra fl-operat ta' Qrati oħrajn[14] u kif ukoll ta' Tribunali maħtura bis-saħħa ta' xi liġi[15], u kif ukoll ta' Kummissjonijiet imwaqqfin bis-saħħa ta' dispożizzjonijiet tal-Kostituzzjoni nnifisha[16]. Ma ngħatat l-ebda raġuni tajba għaliex il-Bord intimat għandu jingħata trattament preferenzjali jew differenti f'dan il-każ. Li kieku dak li qiegħed jgħid il-Bord intimat kellu jintlaqa' dan ikun ifisser li dak l-organu amministrattiv ikun qed jitpoġġa 'l fuq mill-ogħla liġi tal-pajjiż;

---

[14] Kost. **9.10.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Victor Micallef vs Avukat Ġenerali et***
[15] P.A. Kost. **26.7.1987** fil-kawża fl-ismijiet ***Montalto vs Clews et*** (Kollez. Vol: **LXXI.iii.688**)
[16] Kost. **21.1.1985** fil-kawża fl-ismijiet ***Galea vs Chairman tal-Kummissjoni dwar is-Servizz Pubbliku et*** (kollez. Vol: **LXIX.i.1**)

Illi, għalhekk, il-Qorti ssib li lanqas din l-eċċezzjoni preliminari m'għandha mis-sewwa u m'hijiex sejra tilqagħha;

Illi l-Qorti sejra issa tqis **l-ilmenti tal-kumpannija rikorrenti** fil-mertu. Jibda biex jingħad li l-ilment ewlieni jistrieħ fuq id-deċiżjoni tal-Bord intimat li ma jilqax għal kollox it-talba tar-rikorrenti biex jitressqu quddiemu d-dokumenti kollha, magħduda magħhom ir-rapport sħiħ tal-Bord tal-Għażla. Wieħed irid iżomm quddiem għajnejh li d-deċiżjoni li minnha l-kumpannija rikorrenti qegħda tilminta m'hijiex id-deċiżjoni aħħarija dwar l-oġġezzjoni magħmula mill-istess rikorrenti, imma hija d-deċiżjoni li ttieħdet waqt is-smigħ tal-appell. Kemm hu hekk, din il-kawża tressqet qabel ma l-Bord tal-Appell kien ta d-deċiżjoni tiegħu fil-"mertu" dwar l-oġġezzjoni magħmula mill-kumpannija rikorrenti għall-għoti tat-*tender* lill-konsorzju kompetitur;

Illi l-kumpannija rikorrenti tgħid li din id-deċiżjoni "interlokutorja" kienet tfisser li provi essenzjali u siewja li kienu determinanti għas-smigħ tal-oġġezzjoni tagħha kienu miżmuma 'l bogħod mill-konsiderazzjoni tal-istess Bord intimat. Fi kliem ieħor, il-Bord bħal ċaħħad lilu nnifsu milli jiggarantixxi smigħ xieraq billi ma laqax it-talba tal-kumpannija rikorrenti li jitressqu d-dokumenti kollha mitlubin minnha. Hija dik id-deċiżjoni li l-kumpannija rikorrenti qegħda tuża bħala l-bażi tal-ilment kostituzzjonali tagħha, għalkemm il-konsegwenza ta' sejbien favorevoli għaliha f'dan ir-rigward ikun ifisser li l-proċess kollu li sar quddiem il-Bord intimat jiġi passibbli għal tħassir. Il-kumpannija rikorrenti tgħid li, b'hekk, kienet miċħuda minn smigħ xieraq bi ksur tal-artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali ('il quddiem imsejħa "ECHR");

Illi l-artikolu 39(2) huwa magħmul minn żewġ prinċipji: l-ewwel irid li qorti jew awtorita' oħra b'setgħa li tiddeċiedi dwar l-eżistenza jew l-estent ta' dritt jew obbligu ċivili għandha tkun indipendenti u ma xxaqleb lejn l-ebda naħa (imparzjali); it-tieni jrid li persuna li tersaq quddiem qorti

jew awtorita' bħal dik ikollha smigħ xieraq fi żmien raġonevoli. Min-naħa l-oħra, l-artikolu 6(1) tal-ECHR jrid li fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u l-obbligi tagħha, kull persuna għandha jedd għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi;

Illi għalhekk, mhux kull korp li għandu s-setgħta li jagħti deċiżjoni jaqa' fil-parametri tal-imsemmija artikoli. Minbarra dan, mhux kull deċiżjoni mogħtija minn qorti jew awtorita' bħal dik taqa' fl-ambitu ta' dak il-jedd fondamentali: irid tkun proċess jew deċiżjoni dwar l-eżistenza jew l-estenzjoni ta' dritt jew obbligazzjoni ċivili. Dwar din l-aħħar karatteristika kruċjali għall-applikabilita' tad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-ECHR ingħad espressament li "rakkomandazzjoni qatt ma tista' tiġi ikkunsidrata li għandha l-forza ta' sentenza pronunzjata minn Qorti kompetenti li tiddetermina l-eżistenza jew l-estensjoni ta' drittijiet jew obbligi ċivili"[17];

Illi għall-finijiet tal-Kapitolu IV tal-Kostituzzjoni, wieħed jifhem li l-kelma "Qorti" tirreferi għat-tribunali ġudizzjarji maħsuba fid-dispożizzjonijiet tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta[18], filwaqt li "awtorita' b'setgħa li tiddeċiedi" tirreferi għal kull korp ġudizzjarju jew kważi-ġudizzjarju li jaf l-eżistenza tiegħu bis-saħħa u fit-termini ta' liġi[19]. Jidher li, għall-finijiet tal-artikolu 6 tal-ECHR qorti jew tribunal irid ikun igawdi ġurisdizzjoni sħiħa li biha jista' jqis kwestjonijiet ta' fatt u wkoll ta' dritt, u li ma jkunx marbut (jew iqis ruħu marbut) minn xi korp jew persuna oħra mhix ġudizzjarja fid-determinazzjoni tal-qofol tal-kwestjoni li titressaq quddiemu[20]. Kriterju essenzjali biex japplikaw id-dispożizzjonijiet taħt eżami hu li l-Qorti jew l-awtorita' li tkun, iridu jkunu imparzjali u indipendenti;

Illi jekk wieħed jifli l-liġi li taħtha jiġi kostitwit il-Bord intimat, wieħed isib li l-membri tiegħu jinħatru mill-Prim Ministru

[17] P.A. **21.5.1993** fil-kawża fl-ismijiet ***Cachia vs Galea Debono et noe*** (Kollez: Vol: **LXXVII.iii.151**)
[18] Kost. **30.6.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***Kummissarju tal-Artijiet vs Ignatius Licari et***
[19] Ara, per eżempju, P.A. Kost CFS **14.6.2002** fil-kawża fl-ismijiet ***Ernest Balzan noe vs Kummissjoni Dwar is-Servizz Pubbliku et*** u l-għadd ta' sentenzi msemmijin fiha
[20] *Terra Wongingen B.V. vs The Netherlands* **17.12.1996** (Applik.Nru. 20641/92) par 52-3

taħt dawk it-termini u kundizzjonijiet li jista' jagħmlilhom fl-ittra tal-ħatra[21]. L-istess liġi trid li l-Bord iwettaq il-funzjonijiet tiegħu skond id-dispożizzjonijiet ta' Skeda IX. Imqar minn daqqa t'għajn lejn uħud mid-dispożizzjonijiet tal-imsemmija Skeda, wieħed malajr jintebah li l-Bord ma jista' bl-ebda mod jitqies bħala indipendenti, u dan billi aspetti essenzjali tal-kostituzzjoni u tat-twettiq tal-funzjonijiet tiegħu jiddependu mill-Prim Ministru[22]. Minbarra dan, id-deċiżjonijiet tiegħu huma rakkomandazzjonijiet definittivi u ma jiġux eżegwiti minnu, għalkemm huma finali dwar il-kwestjoni tal-għoti tal-kuntratt li jkun[23] u jobbligaw lill-intimat Direttur tal-Kuntratti li jwettaqhom[24]. L-ebda tiġbid tal-immaġinazzjoni ma jista' jwassal biex l-intimat Direttur tal-Kuntratti jitqies li huwa persuna b'fakultajiet ġudizzjarji;

Illi meta tqum il-kwestjoni jekk il-każ kienx jirrigwarda d-determinazzjoni ta' dritt ċivili wieħed irid jifli żewġ fatturi: l-ewwel fattur huwa l-aspett tad-"determinazzjoni" (jiġifieri d-deċiżjoni u l-proċess li jwassal għaliha fil-qafas ta' kontestazzjoni); it-tieni jirrigwarda x'jikkostitwixxi d-dritt jew obbligu ċivili. Dan jingħad għaliex l-artikolu 6 jrid japplika fil-qafas ta' "kwestjoni" jew "disputa" dwar l-imsemmija drittijiet jew obbligi ċivili eżistenti bejn żewġ individwi jew bejn individwu u l-Istat. B'dawn id-drittijiet kien mifhum li kienet qegħda ssir riferenza għad-dritt privat u mhux pubbliku, b'mod li l-Konvenzjoni ma kinitx meqjusa li tħares lill-individwu fil-jedd ta' smigħ xieraq dwar kull jedd jew obbligu li huwa jista' jqanqal taħt il-liġi ta' pajjiżu[25]. Iżda, f'każijiet bejn l-individwu u l-Istat, tqies li għamil tal-Istat li jolqot direttament il-jedd ta' proprjeta' tal-individwu jikkostitwixxi għamil li jiddetermina dritt ċivili. Dan jgħodd ukoll fejn l-għamil tal-Istat jirreferi għal teħid ta' proprjeta' jew esproprjazzjoni[26];

Illi biex jista' jingħad li jeżisti dritt (jew obbligu korrispondenti) ċivili jidher li dan irid ikun jirriżulta minn

---

[21] Reg. 15(1) tal-A.L.70 tal-1996 kif emendat
[22] Ara, per eżempju, Reg 6, Skeda IX A.L. 70 tal-1996
[23] Reg. 15, Skeda IX tal-A.L. 70 tal-1996
[24] Reg. 17, Skeda IX tal-A.L. 70 tal-1996
[25] Ara, per eżempju, ***Konig vs Federal Republic of Germany*** **28.6.1978** (Applik. Nru. 6232/73) par 90-5
[26] ***Raimondo vs Italy*** **22.2.1994** (Applik. Nru. 12954/87) par. 43

"*clearly defined statutory right*". Għalhekk, per eżempju, filwaqt li kumpannija għandha dritt ċivili li tassikura li, fi proċess ta' għażla f'konkors wara ħruġ ta' *tender*, ma ġġarrabx esklużjoni minħabba diskriminazzjoni, ma jidhirx li għandha "dritt ċivili" li, għaliex hija teżerċita attivita' kummerċjali bil-ħsieb ta' qligħ, tintgħażel biex twettaq l-oġġett tas-sejħa għall-offerti[27]. F'din il-kawża, il-kumpannija rikorrenti ma wrietx liema hu d-"dritt ċivili" li kien qiegħed jiġi "dererminat" mill-Bord intimat;

Illi f'dan ir-rigward ingħad[28] b'mod ċar u illustrattiv ħafna li "*In the context of 'civil rights and obligations', Article 6 only applies if there is a 'dispute' or* contestation[29] *which is directly decisive of that right, and only where that right is one that is – at least arguably – recognised by domestic law. The Court has made it clear that Article 6 will not assist to create a 'civil right' where none exists under domestic law. It is not enough if there is only a 'tenuous connection' between the dispute and the civil right, the determination of the existence of the right and/or its nature and extent must be the object – or at least one of the objects – of the dispute.*";

Illi fuq kollox għalhekk, biex jista' jingħad li japplikaw ir-rimedji tal-artikolu 6, irid jintwera li l-kwestjoni dwar id-drittijiet u obbligi ċivili li għalihom japplika dak l-artikolu tkun taħt ġudizzju ("*being determined*")[30], fi proċeduri deċiżivi tal-istess drittijiet ċivili. Dan, normalment, ifisser li jrid ikun hemm proċeduri ġudizzjarji mexjin. Dan huwa wieħed mill-elementi li jiddistingwu l-applikabilita' tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni mill-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni, li japplika biss fi ħdan proċeduri diġa' mibdija quddiem qorti;

Illi fil-każ preżenti, l-intimati jgħidu li l-każ li kien qiegħed jiġi trattat quddiem il-Bord intimat ma kienx wieħed li jiddetermina l-eżistenza jew l-estent ta' xi dritt ċivili tal-kumpannija rikorrenti. Iżidu wkoll li lanqas jista' jingħad li

[27] *Tinnelly & Sons Ltd et vs U.K.* **10.7.1998** (Applik. Nru. 20390/92), par 58-61
[28] Gordon, Ward & Eicke *The Strasbourg Case Law* (2001), f'paġ. 366
[29] Fit-tifsira Franċiża tal-kelma
[30] ***Ringeisen vs Austria*** **16.7.1971** (Applik. Nru. 2614/65) par. 94

l-proċess tal-għażla tal-offerti jikkostitwixxi proċess li jiddetermina drittijiet jew obbligi ċivili

Illi, fis-sewwa jrid jingħad li jirriżulta[31] li l-Bord intimat ma kienx kontra li jitressqu d-dokumenti mitluba mill-kumpannija rikorrenti waqt is-smigħ, iżda għamilha ċara li ma riedx li t-talba tinbidel f'"sajda" ta' tagħrif minn dokumenti li ma kellhox x'jaqsmu mal-oġġezzjonijiet imqanqlin. Matul is-smigħ ta' din il-kawża, l-Bord intimat ressaq ukoll dokument li juri x'inhi l-politika tiegħu dwar it-tressiq quddiemu ta' dokumenti bħala bażi ta' provi[32]. Jekk ċaħad it-talba, dan kien għaliex, fil-fehma tiegħu, il-kumpannija rikorrenti dehret li kienet qegħda tistad għat-tagħrif li sata' ma kienx rilevanti għad-diskussjoni tal-oġġezzjoni magħmula minnha. Min-naħa tagħha, l-kumpannija rikorrenti seħqet li ma setgħet qatt tgħid x'hemm fid-dokumenti mitluba minnha qabel ma setgħet tarahom!;

Illi meta jinġabru l-konsiderazzjonijiet kollha li għadhom kemm saru, jirriżulta li l-ilment tal-kumpannija rikorrenti ma jistax jitqies li jaqa' fl-ambitu ta' determinazzjoni ta' dritt (jew obbligu) ċivili tagħha. Lanqas ma jista' jingħad li l-organu (f'dan il-każ il-Bord intimat) li qiegħed jiġi mixli bil-ksur tal-jedd tagħha għal smigħ xieraq kien qorti jew awtorita' oħra ġudizzjarja kif iridu d-dispożizzjonijiet relattivi li jħarsu dak il-jedd. Għalhekk, il-Qorti jkollha tasal għall-fehma li l-azzjoni tar-rikorrenti, kif formlata, ma tistax titqies mistħoqqa għaliex ma taqax fil-parametri xierqa kostitutivi li jwasslu għal dikjarazzjoni li tassew seħħ ksur tad-dritt ta' smigħ xieraq tal-kumpannija rikorrenti;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Tiċħad l-ewwel, it-tieni u t-tielet eċċezzjonijiet preliminari tal-intimati bħala mhux mistħoqqa fid-dritt;

Tiddikjara li l-artikoli 39 tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni, li fuqhom hija mibnija t-talba, ma japplikawx

[31] Ara r-rapport tal-Bord, f'paġ. 53 u traskrizzjoni tas-smigħ f'paġġ. 230-4 u 245-6 tal-proċess
[32] Ara d-Dok "DK4", f'paġġ. 187, 194 u 207 tal-proċess (liema dokument jirreferi għal smigħ quddiemu dwar sejħa għall-offerti dwar proġett ieħor)

għall-ilment imressaq mill-kumpannija rikorrenti, u għalhekk ma ssibx li tista’ tiddikjara li l-Bord intimat kiser il-jedd tagħha għal smigħ xieraq;

Tilqa’ l-eċċezzjonijiet fil-mertu tal-intimati; u

Tordna lill-kumpannija rikorrenti tħallas l-ispejjeż tal-kawża, minbarra dawk relattivi għall-eċċezzjonijiet preliminari u dawk marbutin mas-sentenza preliminari tal-15 ta’ April, 2004, li għandhom jitħallsu mill-intimati.

Moqrija

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------